

การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับ

อาชีพเสริมและอาชีพทางเลือก ของชาวอุ้มฉะในจังหวัดภูเก็ต

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนับสนุนโดย **CORDIO** และ สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเล และป่าชายเลน ภูเก็ต

การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับ อาชีพเสริมและอาชีพทางเลือก ของชาวอุรักลาโว้ยในจังหวัดภูเก็ต

Survey on Additional and Alternative Occupations for the Urak Lawoi of Phuket

สนับสนุนโดย	Coral Reef Degradation in the Indian Ocean (CORDIO) และสถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเล และป่าชายเลน จังหวัดภูเก็ต
ผู้เขียน	นฤมล อรุโณทัย, พลาเดช ณ ป้อมเพชร, จิระวรรณ บรรเทาทุกข์
ผู้วิจัย	นฤมล อรุโณทัย, พลาเดช ณ ป้อมเพชร, จิระวรรณ บรรเทาทุกข์, อุษา โคตรศรีเพชร ทิพย์รัตน์ สุภา, ภาศิกา ผลารักษ์, วรเมธ ยอดบุญ, นนทชา แสงรุ่งจน์
ผู้ถ่ายภาพ	นฤมล อรุโณทัย, พลาเดช ณ ป้อมเพชร
ISBN	978-974-9897-78-2
ผู้จัดพิมพ์	สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีที่พิมพ์	2550

คำนำ

ภายในระยะเวลา 30-40 ปีที่ผ่านมา ชาวอูรักลาโว้ยได้เปลี่ยนแปลงจากพรานผู้เก็บหา-ล่าสัตว์ทะเล (hunter-gatherers) มาเป็นชาวประมงพื้นบ้าน (traditional fishers) ที่ต้องอาศัยเครื่องยนต์และเครื่องมือประมง ซึ่งต้องลงทุนมากขึ้นทำให้ต้องพึ่งพาเจ้าเก่าหรือพ่อค้าคนกลางมากขึ้น และในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา อาชีพประมงมีข้อจำกัดมากขึ้น กล่าวคือมีกฎระเบียบเกี่ยวกับพื้นที่ เครื่องมือ และสัตว์ทะเลที่คุ้มครองและหวงห้าม ในขณะเดียวกัน ต้นทุนการทำประมงสูงขึ้น สัตว์ทะเลมีจำนวนน้อยลง ทำให้อาชีพประมงมีความไม่แน่นอนในแง่ของรายได้และยังเสี่ยงต่ออันตรายต่างๆ โดยเฉพาะสำหรับชาวอูรักลาโว้ยซึ่งเป็นกลุ่มเดียวในประเทศไทยที่ยังมีการดำน้ำลึกด้วยเครื่องมือหรือเครื่องอัดอากาศ ซึ่งการดำน้ำลึกนี้ทำให้ชาวอูรักลาโว้ยหลายคนต้องพิการและไม่สามารถจะเคลื่อนไหวแขนขาได้

เท่าที่ผ่านมา มีหน่วยงานและองค์กรต่างๆ เข้ามาสนับสนุนอาชีพเสริมและอาชีพทางเลือกให้แก่ชาวอูรักลาโว้ย แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ กิจกรรม ประสิทธิภาพ ความสำเร็จและความล้มเหลว รวมทั้งบทเรียนที่สำคัญเกี่ยวกับแนวทางและกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพที่ผ่านมา นั้นไม่ได้มีการบันทึกหรือเรียบเรียงไว้ งานชิ้นนี้เป็นการสรุปและวิเคราะห์ถึงบทเรียนที่ผ่านมาในการสนับสนุนอาชีพเสริมและอาชีพทางเลือกและเสนอแนวทางเพื่อการสนับสนุนอาชีพในอนาคต เพื่อที่ชาวอูรักลาโว้ยจะได้มีโอกาสและทางเลือกอาชีพมากขึ้นในขณะที่อาชีพพรานผู้เก็บหา-ล่าสัตว์ทะเลและอาชีพประมงนั้นค่อยๆ เลือกลง

คณะวิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นชาวบ้านอูรักลาโว้ยและมอแกน เจ้าหน้าที่รัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลายๆ ฝ่ายได้ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกทั้งในการเก็บข้อมูลและการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อผลการวิจัย และท้ายสุดขอขอบพระคุณ CORDIO และสถาบันวิจัยทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเล และป่าชายเลนภูเก็ต ผู้สนับสนุนทุนในการสำรวจข้อมูลครั้งนี้

นฤมล อรุโณทัย

พลาเดช ณ ป้อมเพชร

จิระวรรณ บรรเทาทุกข์

สถาบันวิจัยสังคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ข้อมูลภาพรวมเกี่ยวกับการที่บุคคล หน่วยงาน และองค์กรเข้ามาสนับสนุนอาชีพเสริมและอาชีพทางเลือกแก่กลุ่มคนที่พึ่งพิงทรัพยากรจากชายฝั่งทะเลและแนวปะการังเช่นชาวอูรักลาไวย์นั้นแทบจะไม่มีอยู่เลย เพราะยังไม่ได้มีการเก็บข้อมูล รวบรวมและตีพิมพ์เผยแพร่ ดังนั้น การที่จะวางแผนหรือโครงการเพื่อการส่งเสริมในอนาคตจึงเป็นเรื่องที่ยาก เพราะว่าขาดแคลนข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ ความสำเร็จ และความล้มเหลว รวมทั้งบทเรียนที่สำคัญเกี่ยวกับแนวทางและกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพที่ผ่านๆ มา

งานสำรวจชิ้นนี้เป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพและบทเรียนต่างๆ จากชุมชนอูรักลาไวย์สามแห่งในจังหวัดภูเก็ต คือ บ้านสะพาน บ้านแหลมตุ๊กแก และบ้านราไวย์ ในส่วนท้ายของงานจะเป็นการเสนอแนวทางในการส่งเสริมอาชีพในอนาคต คณะวิจัยเก็บข้อมูลโดยการทบทวนเอกสาร การสัมภาษณ์และขอคำปรึกษาจากหน่วยงาน องค์กรต่างๆ สัมภาษณ์เดี่ยวและสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านในชุมชน การเก็บข้อมูลกรณีศึกษา และการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง ข้อค้นพบหลักๆ จากงานสำรวจชิ้นนี้คือ

- งานหลักของชาวอูรักลาไวย์ในทั้งสามชุมชนคือประมงพื้นบ้าน แม้ว่าจะเป็นงานที่ยากลำบากและไม่แน่นอนในสายตาของคนภายนอก แต่คนส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะชาวอูรักลาไวย์อายุเกิน 30 ปี เห็นว่างานนี้เป็นงานที่อิสระและมีรายได้ดี ชาวอูรักลาไวย์เหล่านี้กล่าวว่าความถนัดที่มีอยู่คือทักษะที่เกี่ยวกับทะเลและประมง นอกจากนั้น ยังไม่มีวุฒิการศึกษาสูงพอที่จะไปสมัครงานอื่นๆ ชาวอูรักลาไวย์นั้นเคยเป็นพรานทะเล-นักเก็บหาที่คุ้นเคยกับงานออกทะเลกับญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง ส่วนหนึ่งจึงไม่ชอบงานที่มีนายจ้าง คนคุมงาน หรือกฎระเบียบที่เกี่ยวกับงาน กล่าวโดยสรุปก็คือประมงพื้นบ้านเป็นอาชีพที่อิสระ มีรายได้ดี เป็นอาชีพที่ถนัดที่สุด และเป็นอาชีพที่ไม่ต้องอาศัยคุณวุฒิทางการศึกษา
- ชาวอูรักลาไวย์เผชิญความท้าทายทางด้านอาชีพมากขึ้นเพราะอาชีพประมงมีข้อจำกัดคือกฎระเบียบเกี่ยวกับการคุ้มครองและหวงห้ามมีมากขึ้น ต้นทุนการทำประมงสูงขึ้น สัตว์ทะเลมีจำนวนลดลง อาชีพประมงต้องขึ้นอยู่กับระบบเก่าแก่และมีวงจรหนี้สิน นอกจากนั้นยังมีความไม่แน่นอนสูงในแง่ของรายได้ และเสี่ยงต่ออันตรายต่างๆ เท่าที่ผ่านมา มีการส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวกับประมงอยู่บ้างคือการปรับเปลี่ยนรูปแบบของเครื่องมือประมง การฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดำน้ำที่ปลอดภัย การสนับสนุนอุปกรณ์ประมงและงบประมาณเพื่ออุปกรณ์ประมง การส่งเสริมการอนุรักษ์ และการส่งเสริมการเพาะเลี้ยง
- ชาวอูรักลาไวย์ได้รับแรงกดดันที่ทำให้หันเหออกจากอาชีพประมง เนื่องจากข้อจำกัดของอาชีพประมงมีเพิ่มมากขึ้นในขณะที่มีโอกาสดำเนินการทำอาชีพอื่นเพิ่มขึ้นด้วย เช่น งานรับจ้างทั่วไปรายวัน งานรับจ้างรายเดือน งานอิสระ (ที่ไม่ใช่ค้าขายและประมง) งานค้าขาย งานที่เกี่ยวกับศิลปหัตถกรรม-การแสดงพื้นบ้าน งานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

- ในอดีตมีการส่งเสริมอาชีพทั้งหญิงและชาย เช่น การซ่อมเครื่องยนต์เรือ การทำเรือจำลอง หัตถกรรม หรือผลิตภัณฑ์จากวัสดุในท้องถิ่น การปลูกปัดสีลงบนผ้าปาเต๊ะ การอบรมทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำยาปรับผ้านุ่ม และสบู่ การส่งเสริมการรวมกลุ่ม การสอนทำอาหารและขนม การสอนตัดผม และการสอนภาษาอังกฤษ
- การส่งเสริมอาชีพที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จมากนักเพราะ
 - กิจกรรมหรือโครงการมีระยะสั้นเกินไป ไม่ต่อเนื่องครบวงจร ไม่มีตลาดรองรับ
 - ผู้ที่ทำงานกับชุมชนยังไม่รู้จักหรือสนิทสนมกับคนในชุมชนดีพอ
 - ข้อจำกัดเกี่ยวกับรายละเอียดของงานและตัวชี้วัดความสำเร็จที่เน้นในเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ นอกจากนั้นยังไม่ได้มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มที่ต้องการส่งเสริมอย่างชัดเจน
 - ในช่วงหลังสิ้นปีมีองค์กรเข้ามาให้การสนับสนุนมาก แต่ขาดการประสานงานกันและเงื่อนไขความช่วยเหลือแตกต่างกัน
 - อคติทางชาติพันธุ์ที่ฝังรากลึกในระบบคิดของคนท้องถิ่นซึ่งเป็นปัญหาของการส่งเสริมอาชีพ
 - ปัจจัยภายในชุมชนที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมอาชีพ คือชาวบ้านขาดความสนใจอย่างจริงจัง ขาดการวางแผนระยะยาว และขาดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน
- ข้อเสนอในการทำงานกับชุมชนในอนาคตคือต้องพยายามที่จะทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของชาวอุรึกลาไว้อยู่และการบอกคิเก่าๆ ต้องเน้นที่การประสานและบูรณาการทั้งในแง่ของประเด็นและแง่ขององค์กร-หน่วยงาน การส่งเสริมโครงการหรือกิจกรรมอาชีพในระยะยาวและครบวงจร การสร้างนวัตกรรมของกลวิธีการทำงานและมีความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน
- แนวทางการส่งเสริมอาชีพเสริมและอาชีพทางเลือกในอนาคต มีดังนี้
 - **หัตถกรรมและงานฝีมือ** ต้องส่งเสริมในด้านการตลาด การเพิ่มทักษะและความละเอียดของงานฝีมือ การเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ และการจัดหาเงินทุนหมุนเวียนให้
 - **งานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว** คือการเปิดโอกาสให้มีการฝึกงาน การอบรมทักษะและความรู้เพิ่มเติม เช่น ทักษะการสื่อสาร ความปลอดภัยทางน้ำ การส่งเสริมให้มีการสอบให้ได้วุฒิบัตรต่างๆ เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ การรวบรวมรายชื่อผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมเบื้องต้นและมีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานเพื่อให้บริษัทและธุรกิจท่องเที่ยวได้เรียกไปฝึกงาน รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการฝึกงาน/การทำงาน การส่งเสริมทักษะเพิ่มเติมหรือแก้ไขข้อบกพร่องที่มีอยู่ สำหรับการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ต้องมีการทำโปรแกรมสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและฝึกฝนทักษะการบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งต้องรวมถึงการกำหนดกฎระเบียบที่นักท่องเที่ยวต้องปฏิบัติตาม การกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเห็นความสำคัญและเคารพจารีต

ประเพณีท้องถิ่น เตรียมการจัดระบบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น จัดการเกี่ยวกับ สหกรณ์-คิวเรือ

๐ **การเพาะเลี้ยง** จะต้องเริ่มจากผู้ที่มีความสนใจหรือมีประสบการณ์อยู่บ้าง เช่น การเลี้ยงกุ้งมังกร เนื่องจากการเพาะเลี้ยงเป็นการลงทุนระยะยาว ดังนั้น ในช่วงแรกอาจจะต้องมีค่าตอบแทนให้ หรือต้องหาอาชีพเสริมที่มีรายได้หรือผลตอบแทนระยะสั้นควบคู่กันไป

- ทักษะคติของคนส่วนใหญ่ในชุมชนคือไม่อยากจะให้ลูกหลานต้องประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน เพราะมีความยากลำบากและความเสี่ยงมากขึ้นทุกที พ่อแม่ชาวอุรึกลาไวยอยากให้ลูกทำงานที่มีรายได้ประจำ ดังนั้น แนวโน้มการปรับเปลี่ยนอาชีพจะมีมากขึ้นในกลุ่มคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นยังมีจำกัด เด็กและเยาวชนขาดตัวอย่างและแนวทางแห่งความสำเร็จในอาชีพอื่นๆ ที่นอกเหนือจากอาชีพประมง ดังนั้น นอกจากการส่งเสริมอาชีพแล้ว ยังจะต้องมีการสนับสนุนด้านอื่นๆ อีกคือ การส่งเสริมการวางแผนอนาคตและการออมทรัพย์ การสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ การส่งเสริมด้านการศึกษา และการส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตโดยเฉพาะในด้านที่อยู่อาศัย
- มีชาวอุรึกลาไวยบางคนที่ยังทำการเก็บหาโดยใช้เครื่องมือที่เรียบง่ายแบบเดิม ซึ่งควรจะได้รับ ความคุ้มครองและส่งเสริม เพราะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เป็นการดำรงชีพที่ต้องอาศัย ความรู้พื้นบ้านและความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จังหวะของธรรมชาติ ชนิดของสายพันธุ์ ถิ่นที่อยู่ และลักษณะเฉพาะของสัตว์ทะเล ดังนั้น การเก็บหาและล่าสัตว์ทะเลโดยวิธีที่ไม่ทำลายล้าง น่าจะเป็นที่ยอมรับและได้รับการอะลุ่มอล่วยให้ทำได้แม้ในพื้นที่คุ้มครอง (protected area) ดังนั้น นอกจากจะต้องสนับสนุนอาชีพเสริมและอาชีพทางเลือกแล้ว ควรจะมีการส่งเสริมการเก็บหาและล่าสัตว์ทะเลแบบดั้งเดิมและการคุ้มครองวิถีวัฒนธรรมแห่งการเก็บหาแบบยั่งยืนนี้ในรูปแบบต่างๆ ด้วย

สารบัญ

คำนำ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

บทที่ 1 ที่มาของโครงการและภูมิหลังของชุมชนอูร์กลาไว	1
1. ที่มาของโครงการ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	2
1.4 วิธีการสำรวจ	4
2. ภูมิหลังของชุมชนอูร์กลาไว	5
2.1 ชาวเลหรือชาวอูร์กลาไว	5
2.2 การทำมาหากินของชาวอูร์กลาไวในอดีต	6
2.3 ชุมชนอูร์กลาไวในจังหวัดภูเก็ต	9
บทที่ 2 สถานการณ์อาชีพประมงและการส่งเสริมอาชีพประมง	15
1. สถานการณ์ของอาชีพประมง	16
2. ข้อดีหรือจุดแข็งของอาชีพประมง	19
2.1 เป็นอาชีพที่อิสระ	19
2.2 มีรายได้ดี	19
2.3 เป็นอาชีพที่ถนัดที่สุด	20
2.4 เป็นอาชีพที่ไม่ต้องไปสมัครงานหรือสอบคัดเลือก	20
2.5 เป็นงานที่ยังชีพและทำรายได้แทบทั้งปี	20
3. ข้อจำกัดของอาชีพประมง	21
3.1 กฎระเบียบเกี่ยวกับการคุ้มครองและหวงห้ามมีมากขึ้น	22
3.2 ต้นทุนการทำประมงที่สูงขึ้น	23
3.3 สัตว์ทะเลมีจำนวนลดลง	24
3.4 หนี้สินและระบบเก่าแก่	24
3.5 อาชีพประมงมีความไม่แน่นอนสูงในแง่ของรายได้	25
3.6 อาชีพประมงเสี่ยงต่ออันตรายต่างๆ	25
4. การส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวข้องกับประมงและเพาะเลี้ยง	26
4.1 การปรับเปลี่ยนรูปแบบของเครื่องมือประมง	27

4.2 การฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดำน้ำที่ปลอดภัย	27
4.3 การสนับสนุนอุปกรณ์ประมงและงบประมาณเพื่ออุปกรณ์ประมง	29
4.4 การส่งเสริมการอนุรักษ์	29
4.5 การเพาะเลี้ยง	30
5. ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวกับประมงและเพาะเลี้ยง	31
บทที่ 3 อาชีพอื่นๆ ในชุมชนและการส่งเสริมอาชีพ	33
1. อาชีพอื่นๆ ในชุมชน	33
1.1 งานรับจ้างทั่วไปรายวัน	33
1.2 งานรับจ้างรายเดือน	34
1.3 งานอิสระ (ที่ไม่ใช่ค้าขายและประมง)	34
1.4 งานค้าขาย	35
1.5 งานที่เกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้าน	36
1.6 งานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ขับเรือ หรือดูแลเรือเร็ว ชีวออล์กเกอร์ มัคคุเทศก์ และเปิดโต๊ะขายทัวร์	37
2. การส่งเสริมอาชีพที่ผ่านมา	39
2.1 การส่งเสริมอาชีพของชายชาวอุรูกลาไว	39
2.2 การส่งเสริมอาชีพของหญิงชาวอุรูกลาไว	40
2.3 การสอนทักษะอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพ	45
บทที่ 4 สรุปบทเรียนของการส่งเสริมอาชีพเสริมและอาชีพทางเลือก	47
1. ปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมอาชีพ – ปัจจัยของหน่วยงานหรือองค์กรที่เข้ามาส่งเสริม	48
1.1 กิจกรรมหรือโครงการมีระยะสั้นเกินไป ไม่ต่อเนื่องครบวงจร และไม่คำนึงถึงความเป็นไปได้ของตลาดรับซื้อ	48
1.2 ผู้ที่ทำงานกับชุมชนยังไม่รู้จักหรือสนิทสนมกับคนในชุมชนดีพอ	49
1.3 ข้อยกจำกัดเกี่ยวกับรายละเอียดของงานและตัวชี้วัดความสำเร็จ	49
1.4 ไม่ได้มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มที่ต้องการส่งเสริม	50
1.5 มีองค์กรเข้ามามากเกินไป ความช่วยเหลือต่างกัน และขาดการประสานงานกัน	50
1.6 ทัศนคติทางชาติพันธุ์ที่ฝังรากลึกในระบบคิดของคนท้องถิ่น	50
2. ปัจจัยภายในที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมอาชีพ – ปัจจัยในชุมชนและผู้คนภายในชุมชน	51
2.1 การขาดความสนใจอย่างจริงจัง	51

2.2 การขาดการวางแผนระยะยาว	52
2.3 การขาดกระบวนการชุมชน	54
3. การทำงานที่ยากขึ้นหลังเหตุการณ์สึนามิ	56
บทที่ 5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมอาชีพในอนาคต	59
1. ข้อเสนอในการทำงานกับชุมชนในอนาคต	60
1.1 การพยายามที่จะทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของชาวอุรูกลาไว้อยู่และ การลอบคดดิเก่าๆ	60
1.2 การประสานและบูรณาการทั้งในแง่ของประเด็นและแง่ขององค์กร/หน่วยงาน	62
1.3 การส่งเสริมโครงการหรือกิจกรรมอาชีพในระยะยาวและครบวงจร ทั้งในแง่ของ วัตถุดิบ เทคนิค เครื่องมือ และตลาด	63
1.4 การสร้างนวัตกรรม มีความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน มีการประเมินผลที่ได้รับและ สรุปบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ	66
2. แนวทางการส่งเสริมอาชีพเสริมและอาชีพทางเลือกในอนาคต	67
2.1 หัตถกรรมและงานฝีมือ	67
2.2 งานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	70
2.3 การเพาะเลี้ยง	76
3. การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของคนในชุมชน	76
3.1 การวางแผนอนาคตและการออมทรัพย์	76
3.2 การสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์	77
3.3 การส่งเสริมด้านการศึกษา	78
3.4 การส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต โดยเฉพาะความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและการ สนับสนุนผู้ด้อยโอกาสในชุมชน	80
4. ส่งท้าย-การให้ความคุ้มครองวิธีการเก็บหาและล่าสัตว์ทะเล	82
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก กรณีศึกษาชาวอุรูกลาไวที่ประกอบอาชีพที่ไม่ใช่อาชีพประมง	85